שואל פרק שלשה ועשרים שבת

קמט.

גמ' מ"ע. אכל לא מן הכתב: **שמא ימחוק.** מן האורמין. שילמה שלא הכין להם כל צרכם ויתמרע שזימן יותר מן הראוי וימחוק מן הכתב כדי שלא יקראם השמש: כל הני שמא יקרא בשטרי הדיוטות של מקח וממכר קאמר (א): **דכתב.** מנייתא אכותל בדיו: **ומידלי.** שאינו מגיע לשם למחוק: (**אפילו גבוה.** שאינו מגיע לשם למחוק): **אפילו גבוה.** שאינו מגיע שם להעות הנר אסור דהוא"ל ונמוך אסור גבוה נמי אסור שלא תחלוק: **ומיפסי.** שנמוך ויכול להגיע שם ולמחוק: **ונמ"ד שמא יקרא.** היכא דליכא למיחש לשמא יקרא ליחוש לשמא ימחוק: **דחייק.** בסכין כתוך הען בטבלא שאין נוחה למחוק ואדהכי מדכר וליכא למיחש למחוק: **גודא.** כותל: **פינקס.** כעין לוחות של קוטרים (ב): **כמה כפנים וכמה כחוץ.** את מי ומי אושיב כפנים במקום המכוסד ואת מי ומי אושיב בחוץ שאינם כל כך ספונין: **אבל לא מכסה שעל גבי טבלא ופינקס.** דגודא בשטרא לא מיחלף אבל טבלא ופינקס מיחלף: **דכתיב מיכסה.** כתב של דיו]: **אלא לעולם דכתב אכותל ומידלי.** שאינו יכול למחוק ולשמא יקרא לא מייתינן דגודא בשטרא לא מיחלף. ודקשיא לך דאע"ג דמידלי ליתסרי כדרבה דאמר גבי נר אפילו ר' בתים: **דרבה תנאי היא.** דאיכא דחייש לשלא תחלוק באיסור שבת דרבנן ואיכא דמפליג: **ליחוש לשמא ימחוק.** דהא ר' אחא כותל דוקא נקט ואי מתמי מה לי כותל מה לי גגא: **אין רואין במראה.** מילוואי"כ. לפי שהראוה במראה אינו צריך אלא למקן שערות ראשו וחקני הלבן מייתי שמא ירלה ניימין המדולדלות שאינן שוות עם שאר השער (ג) ויגלחן: **דאדהכי וכבי.** שילך להביא תער או מספרים: **מדכר.** שהוא שבת: **של מסכת.** שאינו צריך להביא מספרים שהיא עלמה מגלחת השער: **כשם המהלך תחת הצורה ותחת הדיוקנאות.** כגון בני אדם המציירים בכותל חיות משונות או דיוקנות של בני אדם של מעשים (ד) כגון מלחמת דוד וגלית וכותבין תחתיה זו צורת היה פלונית וזו דיוקנית פלוני ופלונית: **אסור לקרוצו בשבת.** שמא יקרע בשטרי הדיוטות: **אל מדעשכם.** אל אשר אתם עושים מדעת לבבכם ואלו שלכם. אליליס לשון אלים: **עם כניו וכני כיסו אין עם אחר לא.** מדלא תנא ומפיס על המנות: **משום לווין ופורעין.** דגזור הוא רבנן שמא יכתוב: **המקפידין.** שאין מוחלים ומוותרין זה לזה: וכדברי

גמ' מ"ט רב ביבי אמר גזירה שמא ימחוק אביי אמר [א]גזירה שמא יקרא בשטרי הדיוטות מאי בינייהו א"ב דכתב אכותל ומידלי למ"ד שמא ימחוק לא חיישינן ולמ"ד שמא יקרא חיישינן ולמ"ד שמא ימחוק ניחוש שמא יקרא ותו לשמא ימחוק לא חיישינן [ב]והתניא [ג]לא יקרא לאור הנר [ד]ואמר רבה אפי' גבוה שתי קומות אפי' גבוה שתי מרדעות אפי' עשרה בתים זה ע"ג זה לא יקרא אלא איכא בינייהו דכתב אכותל ומיתתי למאן דאמר שמא ימחוק חיישינן למ"ד שמא יקרא לא חיישינן גודא בשטרא לא מיחלף ולמ"ד שמא יקרא ליחוש שמא ימחוק אלא איכא בינייהו דחייק אטבלא ואפינקס למ"ד שמא ימחוק לא חיישינן למ"ד שמא יקרא חיישינן ולמ"ד שמא ימחוק ליחוש שמא יקרא וכ"ת טבלא ופינקס בשטרא לא מיחלף והתניא [ה]מונה אדם כמה מבפנים וכמה מבחוץ וכמה מזגות עתיד להניח לפניהם [ו]מכתב שעל גבי הכותל אבל לא מכתב שעל גבי טבלא ופינקס היכי דמי אילימא דכתיב מיכתב מ"ש הכא ומ"ש הכא אלא לאו דחייק וקתני מכתב שעל גבי הכותל אבל לא מכתב שע"ג טבלא ופינקס אלא לעולם דכתב אכותל ומידלי ודקא קשיא לך דרבה דרבה תנאי היא דתניא [ז]מונה אדם את אורחיו ואת פרפרותיו מפיו אבל לא מן הכתב ר' אחא מתיר מכתב שעל גבי הכותל היכי דמי אילימא דכתיב מתתא ליחוש שמא ימחוק אלא לאו דכתב ומידלי וש"מ דרבה תנאי היא ש"מ והני תנאי כהני תנאי דתניא [ח]אין רואין במראה בשבת [ט]רבי מאיר מתיר במראה הקבוע בכותל מ"ש הקבוע בכותל דאדהכי והכי מדכר שאינו קבוע נמי אדהכי והכי מדכר הכא במראה של מתכת עסקינן וכדרב נחמן אמר רבה בר אבוה דא"ר נחמן אמר רבה בר אבוה [י]מפני מה אמרו מראה של מתכת אסורה מפני [יא]שאדם עשוי להשיר בה נימין המדולדלין תנו רבנן [יב]כתב המהלך תחת הצורה ותחת הדיוקנאות אסור לקרותו בשבת [יג]ודיוקנא עצמה אף בחול אסור להסתכל בה משום שנאמר [יד]אל תפנו אל האלילים מאי תלמודא אמר רבי חנין אל תפנו אל מדעתכם: מפיס אדם עם בניו וכו': עם בניו ועם בני ביתו אין ועם אחר לא מאי טעמא כדרב יהודה אמר שמואל [טו]דאמר רב יהודה אמר שמואל [טז]בני חבורה המקפידין זה על זה עוברין משום מדה ומשום משקל ומשום מנין ומשום לווין ופורעין ביו"ט וכדברי

כדמשמע מכנן של קדושים דלא הוו מסתכלי בצורתא דזוחא (ע"ז דף נ.) מכלל דאחריני הוו מסתכלי (טז): **בני** חבורה המקפידין זה על זה עוברין משום משקל ומשום מדה ומשום מנין. פירוש לפי שמקפידין זה על זה עוברין אפילו על מה שאין שאר בני אדם עוברין משום מדה כדאמרינן בגילה (דף כט.) יכול אדם לומר לחבירו מלא לי כלי זה במדה פירוש לא שמודדין בו אסור דדמי למקח וממכר והם כיון שהם מקפידים כל כלים הוי לגבייהו מדה לפי שמקפידין לידע שיעורו לשלם להם הכלי וכן משקל ששקלים ומכווינים זה כנגד זה כיד ואמרינן בגילה (דף כט.) אין משגיחין במחזיק כיום טוב ומשום מנין כדאמר בגילה אלו ואומר לו תן לי כו' ובלבד שלא יחבר לו סכום מקח שאם היו נותנים מאה אגוזים בדינר ולקח כור תבשיט לא יאמר לו תן לי עשרים אגוזים שאתמיה לך עשרה אגוזים שנגלה בהשלים הדינר אבל יכול לומר לו תן לי כ' אגוזים אם בנוגע מבורה המקפידים אסור שיבא לידי איסור שיחזיר להשלים וכדברי (יז) בית הלל אף משום רבית דכשהם מחזירין זה לזה הם מקפידים מה שווה יותר וקשה לפירוש

ולמ"ד שמא ימחוק ליחוש שמא יקרא. ולא מסיק אדעתיה גודא בשטרא לא מיחלף: **בשטרי** הדיוטות. פי' בקונטר' של מקח וממכר ולעיל בפרק כל כתבי (דף קח: ושם) פירש אגרות הסלוחות למנות מפקן: **אלא** איכא בינייהו דכתיב אכותל ומתתאי. ולא יתענא אמאי נקט מתתא כיון דס"ד דכ"ע אית להו דרבה: **אילימא** דכתיב מיכתב מ"ש הכא מ"ש הכא. פירוש תרוייהו יהא אסור שמא ימחוק:

לעולם דכתב אכותל ומידלי ודקשיא לך דרבה דרבה תנאי היא. לפירוש הקונטרס ל"ל דהשתא דמוקי לה דכתיב אכותל ומידלי למ"ד שמא ימחוק איכא לאיתי דרבה ולמ"ד שמא יקרא לית ליה דרבה והשתא מיבעיא לן למימר דבדרבה פליגי תנאי כי היכי דפליגי אמוראי דהכא ובריתא קמייתא מיתוקמא שפיר דכתיב מכתב אכותל ומידלי דכולהו אמוראי גודא בשטרא לא מיחלף ודקה לפירוש זה דהשתא לא הוה פלוגתייהו כדהוה מוקמת לה מעיקרא דלמאן דאמר שמא ימחוק לא חיישינן למאן דאמר שמא יקרא חיישי' וה"ל פורא פירא דאליבי ורב ביבי תרוייהו לית להו דרבה דפליגי בכתב אכותל ומידלי למאן דאמר שמא ימחוק לא חיישינן כיון דמידלי ולית לן דרבה ולשמא יקרא נמי לא חיש קסבר גודא בשטרא לא מיחלף ולמ"ד שמא יקרא חיש דקסבר גודא בשטרא מיחלף ואביי לא הוה מוקי פלוגתייהו דרבי אחא ורבנן (ב) כרבה דא"כ ר' אחא ע"כ לית ליה דאביי דשרי בכותל אלמא קסבר גודא בשטרא לא מיחלף וא"כ למאן סבירא ליה דאפילו רבנן לא פליגי עליה דר' אחא אלא משום דאית להו דרבה וגזרינן שמא ימחוק אלא הוה מפרש אביי דכ"ע לית להו דרבה ולא חיישינן לשמא ימחוק במידלי ובגודא בשטרא מיחלף פליגי והא דקאמר ש"מ דרבה תנאי היא הו"מ למימר ודאי לכ"ע לית להו דרבה כדמפרש לאביי אלא דלא מצי למימר דפליגי (ג) בחייק אינתי אחא ורבנן ובגודא בשטרא מיחלף פליגי אבל כ"ע אית להו דרבה משום דסבירא הוא כיון דחייק ואיתא נמי בכותל פטיטא דבהא לא הוי אמרי רבנן דגודא בשטרא מיחלף ולריך לאוקמא השתא בריתא דלעיל דחייק מיחלף למאן דסבר גודא בשטרא מיחלף ודקה קאת לפירוש זה דה"ל למימר דכ"ע (ד) לית להו דרבה ואביי ורב ביבי בגודא לא מיחלף בשטרא פליגי: **ודיוקני עצמה אף בחול אסור.** גרלה דנשיה לשם עבודת גלולים אמר אבל (ה) לנוי מותר

כדמשמע מכנן של קדושים דלא הוו מסתכלי בצורתא דזוחא (ע"ז דף נ.) מכלל דאחריני הוו מסתכלי (טז): **בני** חבורה המקפידין זה על זה עוברין משום משקל ומשום מדה ומשום מנין. פירוש לפי שמקפידין זה על זה עוברין אפילו על מה שאין שאר בני אדם עוברין משום מדה כדאמרינן בגילה (דף כט.) יכול אדם לומר לחבירו מלא לי כלי זה במדה פירוש לא שמודדין בו אסור דדמי למקח וממכר והם כיון שהם מקפידים כל כלים הוי לגבייהו מדה לפי שמקפידין לידע שיעורו לשלם להם הכלי וכן משקל ששקלים ומכווינים זה כנגד זה כיד ואמרינן בגילה (דף כט.) אין משגיחין במחזיק כיום טוב ומשום מנין כדאמר בגילה אלו ואומר לו תן לי כו' ובלבד שלא יחבר לו סכום מקח שאם היו נותנים מאה אגוזים בדינר ולקח כור תבשיט לא יאמר לו תן לי עשרים אגוזים שאתמיה לך עשרה אגוזים שנגלה בהשלים הדינר אבל יכול לומר לו תן לי כ' אגוזים אם בנוגע מבורה המקפידים אסור שיבא לידי איסור שיחזיר להשלים וכדברי (יז) בית הלל אף משום רבית דכשהם מחזירין זה לזה הם מקפידים מה שווה יותר וקשה לפירוש

מסורת הש"ס

(א) ג"כ אתמנו, (ב) לעיל יח., (ג) [לעיל יב:], (ד) [תוספ' פי"ח], (ה) [תוספ' פי"ד], (ו) [כרב אלעסם אית"ל רבי מתיר ומכר, וכ"ל בנעגל בתמור ומגלגמיה. אבל בהגה"מ פי' ר' יהודה מתיר וכו'], (ז) [עי' תוס' ע"ז כט. ד"ה המסתמר], (ח) [תוספ' פי"ח], (ט) כ"מ עה., י) כפ"ל: נגלחים, (יא) [מגלגלים בספרים מל"ל רש"ל], (יב) כפ"ל: אדם על שם מעשיהם, (יג) [עי"ע תוספות ע"ז נ. ד"ה ה"ג], (יד) [דף כח.].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כל הני וכו' קאמר ס"ל ותמ"ל ס"ה למ"ד שמא יקרא חיישינן ואפי' נגוה: (ב) תוס' ד"ה לעולם וכו' דר' אחא יהבנן בדרבה דא"כ: (ג) בא"ד והא לא מצי למימר דפליגי ר' אחא ורבנן בחייק מיחק ינגעל בשטרא: (ד) בא"ד וקקה קאת לפי' זה דה"ל למימר דכ"ע אביי ורב ביבי לית להו דרבה ובגודא: (ה) ר"ה ודיוקנא וכו' אבל לשם נוי: (ו) ר"ה כמו וכו' שחמירי להדיס ומדבר אבל לף:

גליון הש"ס

גמ' אין רואין בראה בשבת. עי' ע"ז כט ע"ש תוס' ד"ה המסתפר: שם בתב המהרלב תחת הצורה. עי' לעיל דף קמז ע"ב תוס' ד"ה וכ"ש כשעורי:

רבינו חננאל

ואמרינן מן הכתב מ"ש לא, רב ביבי אמר גזירה שמא ימחוק, אביי אמר גזירה שמא יקרא בשטרי הדיוטות. ופריושו כיון שיראה אדם קורא כמה אורחים צריך להביא וכמה פרפריות אצלו, אף הוא אומר מותר לקרוא בשטרי הדיוטות. מאי בינייהו, דכתיב אכותל במקום גבוה שאינו יכול למחוק. דרב ביבי בבי האי גווונא שרי ואביי אסר. ואקשינן על רב ביבי והתנן לא יקרא לאור הנר, ואמר רבה אפילו גבוה ב' קומות או ב' מרדעות יאפילו עשרה בתים זה ע"ג זה לא יקרא. והא הכא דליכא למיחש אלא שמא יטה, ואפילו גבוה כמה אמר רבה חיישינן ראסור. ואע"ג דסלקא כתנאי, הילכתא כרבא דסתם מתניתין כוותיה. ולא חיישינן אמחלוקות דבריהם. והדרנן להביא טעם אחר לומר כי אינם חלוקים אלא אם הוא הכתב בכותל נמוך שמנעת לה ויכול למחוק. דלרב ביבי אסור כטעמיה ולאביי שרי דכותל בשטר לא מיחלף. ואקשינן על אביי וליחוש שמא ימחוק דואיל והכותל נמוך הוא, וגם זה הטעם נדחה. ואתינן לאוקמי פלוגתייהו בכתב דחייק אטבלא ופנקס. וגם זה נדחה. וחזרנו על הטעם הראשון דכתוב אכותל ומידלי, לרב ביבי מותר ולאביי אסור. וזה שהקשינו לרב ביבי מדברי רבה שאסר אפילו גבוה כמה, אמר לך רב ביבי דרבה תנאי היא ואנא דאמרי כתנא דשרי, דתניא מונה אדם את אורחיו ואת פרפרותיו מפי אבל לא מן הכתב. ר' אחא מתיר מן הכתב שעל גבי הכותל. ואוקימנא דכתיב אכותל ומידלי. ואמרינן הכי תנאי כי הני תנאי, כלומר ר' אחא ות"ק חולקין בחלוקת ר' ות"ק דיליה, דלר' אחא לוצחצות הסיג מן המראה הוא מוחק. לפיכך קתני אין רואין במראה, ור' מתיר במראה הקבועה בכותל כת"ק דר' אחא. ודמיא להא דאמרינן בכלל גדול (דף שם) דשף בין העמדתיה (חייבן) משום דמיחק. שדומה למוחק כתב. ובתלמוד א"י השף את הערוי ע"ג העמוד ר' אחא בשם ר' יהודה בן לוי משום מוחק. ואקשינן עלה מ"ש מראה הקבועה בכותל דאדהכי והכי מדכר. ולא

תורה אור השלם

ן אל תפנו אל האלילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם אני יי אלהיכם:
ויקרא יט ד

לעזי רש"י

מירוואי"ר [מירידיי"ר]. מראה.

מוסף רש"י

לא יקרא לאור הנר. כנפסל, שמא יטה הנר להכיח הטמון לפי הפתילה שילקח יפה ומתלה מגביר כשבת (לעיל יא.). אפילו בבוה. לליכא למיחש להטיה, דכיון דגזור לא פלגו למילתייהו (לעיל יב.). בני חבורה. הילכן בדרך לי יוסיון בנית אחד לים לפעיתת עלמו, המקפידים זה על זה. שאין מוחלין על דבר מועט ומקפידין לגלות זה את זה בדבר כמשקל ומנין (ב"מ עה.). עוברין. בכמחות רמים ביומים (שם). ומשום לווין ופורעין. דתנן (לעיל קמח.) ונלכך שלא יאמר לו הלויני, ויאמר מפרס טעמא שמא יכסוב (ב"מ שם).

רבינו חננאל (המשך)

פירש מהו שיזכור רימנא. יש מי שאומר כי נאסר הראיה במראה בשבת, שמא יראה כי עלה בו כעין חלודה (וכעין חלודה) בזה המראה, ויצחצחנו בשבת ונמצא מתקן מנא. גם בהיות המראה למטה במקום נמוך עד שיתעסק להביא סכין כדי לצחצחו, יזכור ששבת הוא רימנא, ונדחה זה הטעם, ועמד כ"ר דאמר מפני מה מראה של מתכת אסור מפני שאדם עשוי להשיר בה נימין המדולדלות. ור' שמתיר אומר כיון שהיא בגוהה לא נזדרון, וה"ק סכר נזדרון. ת"ר כתב של תחת הצורה של תחת דיוקני. פי' דיוקני צורה אדם, והכתב שתחתיו אסור לקרותו בשבת ולא גרע משטרי הדיוטות דאמרי בשבת, ודיוקני עצמה אסורה אפילו בחול כטעמיה. מפיס אדם עם בניו ועם כו'. פי' מפיס אדם, מלשון פיוס כהדיא דאמרי מי מפיס, וכמו שאמרו על השכר ומחיים (ב"ק) מיסרי ומפיס. בניו וכני ביתו אין אחרים לא. (משמ"ן) [משום] דר' יהודה אמר שמואל דאמר בני חבורה המקפידין זה על זה, פי' שמדקדקין זה על זה, שאומר אחד [נ"א: אדם] לחבריו המנה שלך

עין משפט נר מצוה

יד א ב ג מי' פכ"ג מהלכות שבת הל"י סמג לאוין קה טור ש"ע ס"ר סימן מז סעיף יב: בבו ד ה מי' פכ"ג מהל' שבת הלכה יד סמג שם טור ש"ע ס"ר סימן מז סעיף יב: טו ו מי' פכ"ג שם הלכה יט טור ש"ע ס"ר סימן מז סעיף יג: בגז ז מי' פכ"ג שם הלכה יט טור ש"ע ס"ר סימן מז סעיף טו: יז ז מי' פ"ב מהלכות ע"ז הלכה ג סמג לאוין יד טוש"ע יו"ד סי' קמב סעיף טו:
יח ח מי' פ"ז מהלכות נגיעה הלכה י סמג לאוין עה [אבל הפוסקים השמיטו מעשה שני הכי סמ"ר סוף סי' תקי"ז]:

מלון

(ג) [לעיל יא.], (ד) [תוספ' פי"ח], (ה) [תוספ' פי"ד], (ו) [כרב אלעסם אית"ל רבי מתיר ומכר, וכ"ל בנעגל בתמור ומגלגמיה. אבל בהגה"מ פי' ר' יהודה מתיר וכו'], (ז) [עי' תוס' ע"ז כט. ד"ה המסתמר], (ח) [תוספ' פי"ח], (ט) כ"מ עה., י) כפ"ל: נגלחים, (יא) [מגלגלים בספרים מל"ל רש"ל], (יב) כפ"ל: אדם על שם מעשיהם, (יג) [עי"ע תוספות ע"ז נ. ד"ה ה"ג], (יד) [דף כח.].